

Grace Blakeley: Corbynismen efter Corbyn

(Recension av Leo Panitch och Colin Leys, *Searching for Socialism: The Project of the Labour New Left from Benn to Corbyn*, Verso, 2020. Ur [Catalyst](#), hösten 2020. Översättning från engelska, Göran Källqvist.)

Labourpartiets historia upprepar sig inte, men den rimmar faktiskt. Och Leo Panitch' och Colin Leys' nyligen publicerade bok *Searching for Socialism: The Project of the Labour New Left from Benn to Corbyn* [Sökandet efter socialismen: den nya Labourvänsterns projekt från Benn till Corbyn] är en historia om den nya vänstern i Labourpartiet som är tillräckligt lång för att identifiera en del gemensamma teman. Frågor om intern partidemokrati, politik och förhållandet till fackföreningar och bredare sociala rörelser har besjälade socialistiska parlamentariker och aktivister i många decennier. Men en del av detta projekt höjer sig över de andra och är en central källa till kontinuitet bland socialister i Labourpartiet sedan dess bildande: kampen för att utvidga vår gemensamma uppfattning om det möjliga.

När jag läste *Searching for Socialism*, slogs jag av det sätt på vilket Labourhögerens projekt, från en generation till nästa, ständigt visar sig i form av försök att slå fast objektiva gränser för vad som är möjligt och inte. Dessa gränser kan vara i form av den allmänna opinionen, marknadens vilja, eller den geopolitiska maktbalansen, men de används alltid på samma sätt: att avfärda de som kämpar för en bättre värld som i bästa fall naiva, och i värsta fall farliga.

De begränsningar som högern konstruerar uppstår förstås inte i tomma intet. Styrkeförhållandena mellan klasserna skapar verkliga gränser för vad en Labourregering kan uppnå vid makten och vad den kan tänkas kräva i opposition. Men Labourhögern har ofta okritiskt upprepat en ideologi som gör handlingsutrymmet mycket snävare än vad en kan förvänta sig med hänsyn till de objektiva förhållandena vid en viss tidpunkt. Denna ideologi återspeglar både den makt som nyliberalismen till höger om Labourpartiet har och hur nära Labourhögerens medlemmar står olika delar av den härskande klassen – i synnerhet finans- och affärsintressen och olika delar av den brittiska staten. Många inom partiets höger tror verkligen att det är omöjligt (och i själva verket icke önskvärt) att till exempel utmana den nyliberala globaliseringens dynamik – en åsikt som befästs av deras närhet till Storbritanniens högt internationaliserade kapitalistklass.

Labourvänstern har i allmänhet inte lyckats utmana de gränser som högern har påtvingat det politiska beslutsfattandet. Att göra det skulle kräva att den socialistiska ideologin stärktes i partiet, och att det skapades en tillräckligt stark materiell bas för att klara av den motverkande grupp av krafter som högern kan samla bakom sitt projekt. Det enda sättet att besegra högerens projekt att förkasta socialistiska krav som hopplöst utopiska är att visa hur starka de folkliga kraven på en radikal politik är, och utveckla de vägar via vilka denna förkärlek kan uttryckas. Försöken att demokratisera partiet, stärka banden till arbetarrörelsen och sociala rörelser, och utveckla ett verkligt program av politisk skolning av basmedlemmarna, ska ses som den materiella grunden till detta bredare ideologiska helt nödvändiga arbete.

Idag är vänstern i partiet desillusionerad, utan motivering och nedslagen. Maktkampen, förlusten av medlemmar och oförmågan att erövra makten i viktiga institutioner borde samtliga vara djupa källor

till oro för socialister i Labourpartiet. Tillsammans med pandemin, de förödande ekonomiska utsikterna, sammanbrottet för klimatet och en ökande våg av auktoritär högnationalism, finns det många skäl att vara pessimistisk om vänsterns framtid efter Jeremy Corbyn. Men *Searching for Socialism* påminner oss om att vänstern i Labourpartiet har kämpat för samma vision i flera decennier, och att den 2017 kom ytterst nära att göra denna vision till verklighet. När det kommer till frågan om att avgöra det möjliga – den tvistefråga som i årtionden har definierat gränsen mellan socialister och liberaler i Labourpartiet – finns det många skäl att vara förhoppningsfull.

Corbynismens varaktiga arv kommer faktiskt att bli att ha rivit ner många av de självklarheter som Labours höger har hävdad i årtionden. Efter så mycket obestridliga bevis på hur populär en demokratisk socialistisk politik som ett utvidgat offentligt ägande och en Grön New Deal är, kan högern inte längre vidhålla att allmänheten inte kommer att stå för program som försöker ändra maktbalansen mellan kapital och arbete. Med tanke på den otroliga ökningen av partiets medlemsantal under Corbyn, liksom den institutionella makt som dessa nya vänstermedlemmar kunde bygga upp, är det inte längre möjligt att påstå att socialism alltid kommer att vara en marginell kraft i Labourpartiet. Och med hundratusentals människor som lägger ner avsevärda mängder personlig tid för att bedriva kampanjer för denna politik, kan inte högern längre påstå att perioden av masspolitik är slut och att partiet måste begränsa sig till karteller.

Labourhögern lyckades verkligen göra sig av med Jeremy Corbyn, förutan vilken socialismen redan kunde ha varit en förbrukad kraft i partiet. Men de har inte lyckats vrida tillbaka klockan till en tid då de hade monopol på att definiera vad som är möjligt. Även om vår nuvarande situation kan förefalla vara ett betydande bakslag för de som var indragna i Corbyns projekt, så är det också viktigt att vara medvetna om exakt hur ideologiskt svag partihögern är idag. Men vi måste komma ihåg hur nära vi var, och hur långt vi har kommit, om vi ska uppmuntra socialister att fortsätta kämpa.

Definiera det möjliga

Slutet på efterkrigstidens enighet och nyliberalismens födelse utgör ett intressant naturligt experiment i konsten att definiera det möjliga. Den ödeläggelse som Andra världskriget orsakade och den exempellösa roll som nationalstaterna spelade för att samordna gemensamma resurser för att svara på det, omvandlade både klassförhållandena och den liberala ideologin.¹ Fackföreningarna hade stärkts av det allt större samarbetet mellan industrin och staten, liksom de höga sysselsättningsnivåer som hade kännetecknat åren efter kriget. Samtidigt hade det ökande godtagandet av keynesianism och ett element av statlig planering bland liberala intellektuella och statsbyråkrater banat väg för att denna politik – i större eller mindre omfattning – antogs av alla regeringar efter kriget. Tillsammans med uppbygget av en nationell välfärdsstat, ökades arbetarklassens makt – vilket Michał Kalecki nämnde vid den tiden – i sin tur av politiken av full sysselsättning efter kriget, och skapade en viktig roll för fackföreningarna i landets politik.²

Tanken på en ”samsyn” efter kriget har ifrågasatts av många forskare, och det fanns under hela efterkrigsperioden verkligen betydande skillnader mellan de två stora partierna på många politiska

1 Se Grace Blakeley, *Stolen: How to Save the World from Financialisation*, London: Repeater Books, 2019, för en mer djupgående diskussion av dessa trender.

2 Michał Kalecki, “Political Aspects of Full Employment”, *Political Quarterly* 14, nr 4 (oktober 1943), s 322–330.

områden.³ Men under denna period fanns det också hög grad av enighet om vad som gick att kräva från staten. I själva verket accepterades en viss nivå av statligt ägande, målet full sysselsättning och kollektivavtal av båda de stora partierna – striderna hade en benägenhet att utspelas om hur omfattande dessa ingripanden skulle vara. Hur kommer det sig då, att bara några få decennier senare privatisering, inflationsmål och åtstramningar hade blivit den vanliga politiken för båda de stora partierna i Storbritannien?

När socialister studerar den här tidsperioden, har de en benägenhet att koncentrera sig på hur Margaret Thatcher fogade in sig i kaoset under Missnöjesvintern för att med framgång lansera en nyliberal samhällsordning baserad på ett godtagande – eller välkomnande – av sammanbrottet för samsynen efter kriget.⁴ Men Labourpartiets höger var inte långt efter. Som Panitch och Leys konstaterar i *Sökandet efter socialismen*, var det dåtidens Labourregeringar, under ledning av Harold Wilson och James Callaghan, som först experimenterade med valutapolitiken och började försvaga det förhållande till arbetarrörelsen som skulle krävas för att inleda den nya perioden av finansledd tillväxt.⁵ Dessa experiment fullbordades slutligen av Thatcher, och underlättade övergången till nyliberalism i Storbritannien. Argumenten från dåtidens Labourhöger var välkända: det fanns helt enkelt inga andra alternativ.

Innan Wilson avgick och lät Callaghan bli premiärminister hade spänningarna inom efterkrigsenheten blivit i det närmaste outhärdliga. Både ökande utländsk konkurrens, teknologiska förändringar och finansialisering undergrävde hela tiden socialdemokratins grundvalar: kreditkontroll, valutakontroll och centraliserade löneförhandlingar.⁶ Under 1970 visade de 30 fantastiska åren efter Andra världskriget till sist tecken på djupa påfrestningar i hela den rika världen – men i synnerhet i Storbritannien, där finansialiseringen på grund av den viktiga roll som London City [finanskvarteren i London] spelade i den nationella politiken hade gått snabbare än i många andra länder.⁷ Panitch och Leys målar upp en livfull bild av den roll som Labourregeringarna spelade för att underlätta övergången till nyliberalism, vars kulmen blev valet av Margaret Thatcher.

Regeringens mest pressande bekymmer vid den tiden var den ökande negativa betalningsbalansen, som drevs på av sammanbrottet för Bretton Woods-systemets fasta växelkurser och den därav följande plötsliga devalveringen av pundet, som på ett dramatiskt sätt försämrade Storbritanniens handelsvillkor med övriga världen. När den rekordartade ökningen av oljepriserna slog till försämrades situationen ytterligare. Båda trenderna var skyldiga till att inflationen ökade, vilket orsakade konflikter mellan företagsledarna och fackföreningarna, vars medlemmar hela tiden ombads att hålla tillbaka lönenivåerna för att bekämpa ett inflationstryck som skapades av internationella ekonomiska trender som de inte hade någon kontroll över. Pundet fortsatte att falla och det blev allt svårare för regeringen att låna på de internationella obligationsmarknaderna. Till sist vände sig Wilson till Internationella valutafonden (IMF) för ett nödlån.

3 Se, t ex, Paul Addison, *The Road to 1945: British Politics and the Second World War*, New York: Penguin Random House, 1975; David Dutton, *British Politics Since 1945: The Rise, Fall and Rebirth of Consensus*, London: Wiley-Blackwell, 1991.

4 Philip Mirowski och Dieter Plehwe, red., *The Road from Mont Pélérin: The Making of the Neoliberal Thought Collective*, Cambridge: Harvard University Press, 2009.

5 Leo Panitch och Colin Leys, "The Limits of Policy: Searching for an Alternative Strategy", i *Searching for Socialism: The Project of the Labour New Left from Benn to Corbyn*, London: Verso, 2020, s 58–80.

6 För en intressant diskussion om denna period, se Leo Panitch och Sam Gindin, *The Making of Global Capitalism: The Political Economy of American Empire*, London: Verso, 2013.

7 Blakeley, *Stolen*.

Efter visst tryck från IMF valde Wilson 1976 att genomdriva omfattande nedskärningar av de offentliga utgifterna. Som Panitch och Leys konstaterar, ”i en vitbok som i detalj redogjorde för de mest omfattande nedskärningar av de sociala utgifterna som vid denna tidpunkt någonsin hade genomförts i landets historia, hade regeringen tillkännagivit att de offentliga utgifterna skulle frysas”.⁸ Callaghan använde ett resonemang som senare skulle utnyttjas av den konservativa ministern George Osborne, och hävdade att även om underskotten en gång hade betraktats som lösningen på landets problem, så hade de nu blivit orsaken till dem. Fackföreningarna hade också del i skulden: deras krav på löneökningar i nivå med inflationen hade hjälpt till att driva fram den stagflationskris som regeringen försökte ta itu med. Dessa problem gick helt enkelt inte att övervinna, hävdade Callaghan, med efterkrigstidens keynesianska verktyg – den enda utvägen var att överlämna makten till obligationsmarknaden.

När vi tittar tillbaka verkar det som om Callaghan och Labourhögern hade identifierat problemet på ett riktigt sätt, och försökte anta en mindre extrem version av den lösning som Thatcher slutligen drev igenom. När produktiviteten sackade efter de andra länderna började Storbritannien förlora sin internationella konkurrenskraft, men fackföreningarna fortsatte ändå att kräva löneökningar och en expansiv ekonomisk politik. Resultatet blev, att även efter devalveringen föreföll Storbritanniens export ännu dyrare i förhållande till sina konkurrenter, och dess skuld verkade ännu mindre attraktiv för de internationella investerarna. För att återställa Storbritanniens konkurrenskraft och minska skuldbördan verkade det krävas just de recept som nyliberalerna föreslog: återhållsamhet i lönekraven, en restriktiv valutapolitik och drastiska nedskärningar av de offentliga utgifterna – liksom reformer på ”utbudssidan” som privatiseringar och avregleringar.

De som har följt den internationella politiska ekonomin under de senaste decennierna kan förlåtas för att tro att detta verkligen var de enda möjliga svaren på krisen. 1970-talets nyliberala segrar spelade en viktig roll för att säkerställa att de senare skuldkriserna – vare sig det var i Afrika söder om Sahara, Sydostasien eller Sydeuropa – skulle lösas på samma sätt. Men det fanns faktiskt ett alternativ – och det föreslogs av dåtidens vänster inom Labourpartiet. Som Panitch och Leys betonar i sin beskrivning av denna episod, beslutade partiet aktivt att okritiskt godta den diagnos och det botemedel som det nyliberala etablissemanget torgförde och ignorera den plan B som Tony Benn och andra förde fram. De skriver: ”Vi ska inte undervärdera det bidrag som denna Labour-regering gav när den försökte rättfärdiga sin politik, att legitimera uppfattningen att ’det finns inget alternativ’ till monetarismen.”⁹

Tony Benns Alternativa ekonomiska strategi (AES) har vissa likheter med både den importersättande investeringsstrategi som regeringar i det globala syd drev under den postkoloniala perioden, och de lösningar på den europeiska statsskuldkrisen som progressiva element inom EU har fört fram. Problemet med konkurrenskraften skulle inte lösas med deflation utan med offentliga investeringar. Istället för att prioritera omedelbara nedskärningar som på lång sikt troligen skulle begränsa ekonomins produktionskapacitet, skulle fokus vara att stöda den inhemska industrin, investera i infrastruktur och forskning och utveckling, och kontrollera kapitalets rörlighet för att ge tid och utrymme för att genomföra de nödvändiga justeringarna och för att skydda regeringen mot

8 Panitch och Leys, *Searching for Socialism*, s 71.

9 *Ibid*, s 73. Monetarism är en riktning inom ekonomisk teori som understryker penningmängdens betydelse för prisnivån – öa.

spekulativa angrepp mot dess valuta.¹⁰

Men i sin strävan att främja en ”demokratiskt kontrollerad ekonomi” var AES mycket radikalare än något som hade kommit före den.¹¹ Benn var mycket angelägen om att säkerställa en brytning med Morrisons modell för offentligt ägande, som hade dominerat statens förhållningssätt sedan Andra världskriget. Han ville att arbetarna, och faktiskt medborgarna själva, skulle vara direkt indragna i produktionen i de statsägda företagen och i tillhandahållandet av offentlig service. Många av de förslag som fördes fram i Labours manifest 2017 och 2019 hämtades direkt från detta arv om ekonomisk och politisk demokrati som utvecklades av Labourvästern under 1970-talets kris.¹²

Precis som under kriser på senare tid har mäktiga regeringar, internationella organisationer, ekonomer och finanspressen drivit idén att en sådan politik var nonsens, och att det enda rimliga svaret på krisen var en kombination av lönesänkningar och nedskärningar av de offentliga utgifterna. På den tiden var till och med dessa nyliberala förslag något radikala, eftersom de innebar ett betydande brott med efterkrigsperiodens keynesianska ortodoxi. Om inte Labourpartiet hade antagit denna politik under krisen på 1970-talet, som gav keynesianismen dödsstöten och i slutändan underlättade Thatchers uppkomst, så kanske aldrig dessa teorier hade fått den dominerande makt de åtnjuter idag. Det fanns ett annat svar på krisen – precis som det fanns ett annat svar på den globala syds skuldskris och eurozonens statsskuldskris – men Labourhöger avvisade det som ett orealistiskt, naivt, och troligen omöjligt svar, och gav på så sätt ett kraftigt stöd till Thatchers stridsrop under valen, ”det finns inget alternativ”.

Monetarism, globalisering och Atlantsamarbete

På 1980-talet blev balanserade statsbudgetar, privatisering, angrepp på fackföreningarna och finansiell avreglering snabbt den nya ekonomiska ortodoxin i Storbritannien. Det fanns en materiell grund till denna övergång: sammanbrottet för efterkrigstidens samsyn hade lett till en sammandrabbning mellan arbete och kapital, som till sist löste sig till det sistnämndas fördel, åtminstone delvis på grund av redan existerande trender som finansialisering, monopolisering och teknologiska förändringar som verkade till kapitalets fördel. Men det är också viktigt att förstå de ideologiska grundvalarna till denna förändring – som lades lika mycket av Labourhöger som av den nyliberala förtruppen. Dessa grundvalar stödde tre politiska stödjepunkter som definierade villkoren för vilka utsikter en rad brittiska regeringar skulle ha under de följande decennierna: monetarism, globalisering och Atlantsamarbete.

Vändningen till monetarism drevs delvis på av att förhållandet mellan inflation och sysselsättning, som var en central del av den keynesianska politiken av full sysselsättning, bröt samman. På 1970-talet steg både arbetslösheten och inflationen samtidigt, vilket innebar att försöket att använda den ekonomiska politiken för att bekämpa båda problemen samtidigt var dömd att misslyckas. 1970-talets stagflation drevs helt klart på av de globala trender som skisserades ovan: Bretton Woods’ sammanbrott, den ökande globala konkurrensen, och de snabbt stigande oljepriserna. Men det hindrade inte monetaristerna från att ge en annan förklaring: krisen orsakades av penningmängdens

10 Tony Benn, *Alternative Economic Strategy: Response by the Labour Movement to the Economic Crisis*, London: CSE London Working Group, 1980.

11 Panitch och Leys, *Searching for Socialism*, s 75.

12 Se, t ex, The Labour Party, “Alternative Models of Ownership: Report to the Shadow Chancellor of the Exchequer and Shadow Secretary of State for Business, Energy and Industrial Strategy” (London: The Labour Party, 2017).

okontrollerade tillväxt.

För monetaristerna fanns det bara en lösning på detta problem: strama åt penningtillgången via räntesatserna. I teorin innebar det att balansera statsbudgeten och sätta ett mål för penningmängdens övergripande tillväxt, och tanken var att stigande räntor skulle ge en förutsägbar minskning av de privata lånen. Verkligheten var för det första att efterfrågan på pengar ofta är ombytlig, inte linjär och förutsägbar, och för det andra att användning av räntor för att påverka penningmängdsmålet har indirekta effekter på andra områden inom ekonomin. Sedan början av 1970-talet har Bank of England kämpat för att få penningmängdsmålen att fungera, och har aldrig lyckats.¹³ Delvis har det berott på bristande politisk vilja att höja räntan till de nivåer som krävdes, men även när räntorna höjdes reagerade penningmängden (inklusive privata lån) på oförutsägbara sätt. Under Thatcher exploderade de privata skulderna när ekonomiska avregleringar och privatiseringar skapade spekulationsfeber på flera tillgångsmarknader (i synnerhet bostäder), som till slut föll ihop vid kraschen i början av 1990-talet.¹⁴

Det var en Labourregering – Tony Blairs regering som valdes 1997 – som gav Bank of England frihet att, som Panitch och Leys framställer det, "[lugna] kapitalisterna att deras investeringar skulle vara säkra och [lämna] sysselsättningen till marknadskrafternas infall".¹⁵ Från och med då ersattes penningmängdsmål med inflationsmål, och centralbankerna fick oberoende för att säkerställa att de skulle kunna klara detta mål utan politisk inblandning. Denna politiska förändring utgjorde monetaristernas slutgiltiga seger över keynesianerna: från och med 1990-talet skulle penningpolitiken vara en rent teknologisk angelägenhet som kontrollerades av centralbankernas chefer, isolerade från den allmänna opinionen men inte från det internationella kapitalets inflytande.¹⁶

Till och med när inflationsmålen idag krossas av det deflationistiska tryck som har orsakats av den sjunkande produktiviteten kan de flesta beslutsfattare ändå inte tänka sig någon annan roll för centralbankerna. Men det har alltid funnits ett alternativ. Att – en Labourregering – övergav den fulla sysselsättningen och kontrollen av kapital och utbyte var ett val. Ändå var det enda sättet att legitimera dessa beslut att framställa förändringen som oundviklig. Panitch och Leys pekar på hur denna bedrift åstadkoms. Blairiterna hävdade att globaliseringen hade skapat en "ny verklighet" där "det var omöjligt för regeringar i alla länder att hantera den totala efterfrågan och avgöra nivån på den ekonomiska verksamheten och sysselsättningen".¹⁷ Med andra ord påstod de att de inte hade något annat val.

Om monetarismen tillhandahöll en rad teorier och diskussioner som stödde thatcherismens legitimitet, så spelade globaliseringen denna roll för Blairs regering. Ett av Blairs mest minnesvärda citat kommer från hans tal till Labourpartiets konferens 2005: "Jag hör personer säga att vi måste sluta, och debattera globaliseringen. Man kan lika väl debattera om hösten ska komma efter sommaren." För Blair och andra i Labourhögern var globaliseringen ett neutralt och oundvikligt faktum. Som

13 Duncan Needham, "Britain's Money Supply Experiment, 1971–73", *English Historical Review*, 130 (2015): s 89–122.

14 Blakeley G (2020) "[Financialization, Real Estate and COVID-19 in the UK](#)", *Community Development Journal*, vol 55, nr 4, s 1-21.

15 Panitch och Leys, *Searching for Socialism*, s 145.

16 För en diskussion, se Gerald Epstein, *The Political Economy of Central Banking: Contested Control and the Power of Finance*, Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2019.

17 Panitch och Leys, *Searching for Socialism*, s 145.

många offentliga intellektuella hävdade på den tiden, hade Berlinmurens fall lett till historiens slut.¹⁸ Det skulle inte bli några fler konflikter mellan konkurrerande ideologier och rörelser, utan istället en stor sammanstrålning kring kapitalismens och demokratins allmänna ideal. Globalisering var den process med vilken denna sammanstrålning skulle ske: när varor, tjänster, kapital och människor flödade snabbare och enklare mellan olika delar av världen skulle ”mindre utvecklade” länder inordnas i en välbefinnande liberal kapitalism.¹⁹

Det fanns en mer pessimistisk tankegång som gick mot denna liberalt optimistiska strömning. Efter Sovjetunionens fall kanske de ideologiska konflikterna var döda, men det var inte de kulturella konflikterna. Tanken att det tjugoförsta seklets stora stridslinjer skulle gå längs religiösa, etniska och i slutändan ”civilisationens” linjer väcktes av Samuel Huntington på 1990-talet, men efter händelserna den 11 september började denna övertygelse på ett mycket djupare sätt präglade tänkandet hos styrande socialdemokratiska partier i Storbritannien och USA.²⁰ Globaliseringen – den nyliberala ideologins prövosten – måste skyddas mot sina motståndare. Det bästa sättet att göra det, ansåg Blair och andra inom högern, var att knyta Storbritanniens utrikespolitik hårt till USA:s utrikespolitik. Atlantsamarbetet blev så småningom den brittiska utrikespolitikens oeftergivliga villkor: Storbritannien skulle stöda USA:s ansträngningar att skydda frihet, demokrati och globalisering från de som ville krossa dem.

New Labours antagande av Atlantsamarbete och globalisering gick hand i hand. Panitch och Leys hävdar att ”beslutet om Irak fanns inneboende i New Labours projekt att anta den globaliserade kapitalismen som den ’nya verklighet’ som allt måste anpassas till”.²¹ Att Storbritannien måste förbli medlem i NATO, ha kärnvapen och stöda USA:s plundringståg utomlands var avgörande för en fortsättning av det ”amerikanska informella imperiet”.²² Panitch och Leys uttrycker det kärnfullt: ”Blair var beredd att acceptera konsekvenserna [av att invadera Irak] utan att låta sig hindras av några personliga band till partiets antiimperialistiska traditioner, lika lite som till dess socialdemokratiska traditioner.”²³

Det fanns förstås alternativ både till globalisering och Atlantsamarbete. Antiglobaliseringsrörelsen hade som mål att utmana den nyliberala hyperglobaliseringen och makten hos de institutioner och stater som förespråkade den, och blev under 1990-talet och 2000-talet en mäktig kraft till vänster. Panitch och Leys poängterar att den nya vänstern var medveten om ”möjligheten att på nytt knyta en socialistisk politik till den nya sortens radikala protester som vid millennieskiftet exploderade med antiglobaliserings- och antikrigsrörelser”.²⁴ World Social Forum, vars stridsrop var ”en annan värld är möjlig”, hade sitt första möte 2001, och dess principförklaring innehöll ”motstånd mot en globaliseringsprocess som styrs av de stora multinationella företagen och de regeringar och internationella institutioner som står i dessa företags intressens tjänst”.²⁵ Men de socialdemokratiska partiernas vägran i det globaliserade norr att uppmuntra tanken att det kunde finnas ett alternativ till

18 Se t ex Francis Fukuyama, *Historiens slut och den sista människan*, Stockholm : Norstedt, 1992.

19 Se, t ex, Thomas Friedman, *The World is Flat: The Globalized World in the Twenty-First Century*, New York: Penguin, 2006.

20 Samuel Huntington, *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*, New York: Simon & Schuster, 1996.

21 Panitch och Leys, *Searching for Socialism*, s 151.

22 *Ibid.*

23 *Ibid.*

24 *Ibid.*, s 160.

25 World Social Forum, ”[Charter of Principles](#)” (2001).

den nyliberala globaliseringen, och deras försök att förkasta antiglobaliseringsaktivister som antingen vänsterbusar eller naiva utopister begränsade dess betydelse.

Om något var motståndet mot Atlantsamarbetet ännu starkare och ännu mer utbrett. Massprotesterna mot kriget i Irak var kanske den mest uppenbara yttringen av denna strömning, och framväxten av rörelser som "Stop the War Coalition" – som organiserade "imponerande antikrigsdemonstrationer ... [inklusive] den största demonstrationen i Storbritanniens historia" – visade på anti-imperialismens fortsatt centrala roll för vänstern.²⁶ Men det fanns också mindre uppenbara tecken på en motreaktion mot den "speciella relationen" inom den allmänna opinionen – inklusive skildringen av förhållandet mellan de brittiska och amerikanska ledarna i den populära filmen *Love Actually*, där den brittiske premiärministern, som spelas av Hugh Grant, hyllas för att slutligen stå upp mot den amerikanska presidenten (en arrogant och vällustig Billy Bob Thornton). Men det faktum som detta scenario skildrade i en uppbyggd film förstärkte bara något de flesta personer instinktivt känner: i verkligheten var den speciella relationen ett odiskutabelt faktum, oavsett hur mycket vi ogillade det.

Globalisering och Atlantsamarbete som den brittiska ekonomiska och utrikespolitikens nödvändiga grundvalar ogiltigförklarade en del av vänsterns viktigaste argument. När Thatcher avlägsnade hindren för kapitalets rörlighet hade Storbritannien återvänt till sitt ursprung som "rentierstat", och blev "det öppnaste landet i OECD för investeringar från utlandet".²⁷ Högre skatt på förmögenheter, inkomster och företagsvinster var omöjligt i en värld med obegränsad rörlighet för kapitalet – rika personer och företag skulle helt enkelt flytta om de beskattades för högt. Det blev nästan omöjligt att utmana kapitalflykt, både för att ekonomer och beslutsfattare hade spenderat decennier med att hävda att begränsningar på kapitalflödena inte uppnådde sitt mål och var dåligt för utvecklingen, och eftersom medlemskap i många handelsblock nu krävde att staterna skulle samtycka till kapitalets fria rörlighet.

Mer övergripande var att en värld med obehindrad rörlighet för kapitalet var en värld där stater skulle tvingas konkurrera med varandra om investeringar: det krävde en inriktning på nationell "konkurrenskraft", som bedömdes utifrån en fri marknad där arbetsrättigheter, miljöskydd och höga löner gjorde ett land mindre önskvärdt som investeringsobjekt. Blair vägrade att avskaffa någon av Thatchers antifackliga lagar och sa stolt att den brittiska lagstiftningen skulle förbli "den mest restriktiva för fackföreningar i hela västvärlden".²⁸ En "flexibel" företagsmiljö, politisk "säkerhet" och "investerarskydd" blev modeord under den hyperglobaliserande eran. Som Panitch och Leys uttrycker det:

Moderniserarnas diagnos om den "nya verklighet" som globaliseringen hade skapat innebar att det var omöjligt för något lands regering att hantera den totala efterfrågan och avgöra nivån på den ekonomiska verksamheten och sysselsättningen. Det enda de kunde göra var att göra landet så attraktivt som möjligt för utländska investerare genom att ha låga företagsskatter och låg inflation, "smidiga" regleringar och "flexibel" arbetskraft.²⁹

Dessa åtgärder formulerades inte som ideologiska beslut – ideologin hade inte längre någon plats

²⁶ Panitch och Leys, *Searching for Socialism*, s 167.

²⁷ *Ibid*, s 134.

²⁸ *Ibid*, s 145.

²⁹ *Ibid*.

inom politiken – utan som sätt att anpassa sig till ”den globala kapitalismens ’nya verklighet’”.³⁰ Vartefter övergången till nyliberalism fördjupades, ”koloniserade den” också de brittiska medborgarnas värld, som Panitch och Leys uttrycker det – den marknadsomvandlade statsapparaten betraktade dem alltmer som kunder.³¹ Övergången till det Colin Crouch tidigare har kallat för ”privatiserad keynesianism”, då offentliga skulder ersätts med privata skulder, kombinerades med ”tillgångsbaserad välfärd”, under vilken socialförsäkringar ersattes av individualiserad och finansialiserad riskstyrning, gjorde att en stor del av den brittiska medelklassen fick avsevärda materiella motiv att stöda först Thatchers och sedan New Labours regimer.³² Panitch och Leys poängterar att snabba försäljningar av offentliga företag till låga priser var en skänk från ovan för de personer som kunde dra fördel av dem, och ”deras inblandning i transaktionen gjorde dem mindre benägna att stöda den allmänna indignationen mot de enorma löner och aktieoptioner som de offentliga allmännyttiga företagens direktörer kunde glädja sig åt, eller de groteska bonusar som börsspekulanter i City fick”.³³ Som Panitch och Leys påminner om, betraktades dessa förändringar ”inte bara som oåterkalleliga, utan också till stor del som önskvärda”.³⁴

Antagandet att den nyliberala globaliseringen och Atlantsamarbetet var oundvikliga förstärkte de materiella och ideologiska förhållanden som ursprungligen hade orsakat dessa förändringar. Den orubbliga utfästelse som länder som Storbritannien hade gjort till den finansiella globaliseringen och ”jakten mot botten”, tvingade andra stater att anta ett liknande förhållningssätt för att inte riskera att förlora internationella investeringar och inflöde av kapital. Urholkningen av arbetarnas rättigheter och välfärdsstaten för att uppnå en mer ”flexibel” arbetsmarknad grundades på ett erkännande av det internationella kapitalets ökande makt, och det försvagade arbetarklassen ännu mer i förhållande till kapitalet. New Labours försök att uppvakta ”affärsvärlden” grundades på antagandet att partiet inte längre kunde vinna några val utan stöd från den privata sektorn, och det stärkte de privata chefernas och aktieinnehavarnas makt över vårt politiska system. Deras tro att USA nu var den faktiska dominerande makten och därmed världspolis, fick New Labour att oavbrutet ge materiellt och ideologiskt stöd till USA:s interventioner utomlands. Motstånd mot dessa trender verkade inte bara meningslöst utan också obegripligt.

Från krasch till åtstramningar

Den världsordning som byggdes upp av Bill Clinton, Tony Blair och deras nyliberala allierade var oundvikligen nära att falla samman under en ekonomisk kris som drevs på av bostadsmarknadens finansialisering, den dramatiska ökning av privata lån som var central för den privatiserade keynesianismens regim, och bankernas djupdykning i de allt farligare verksamheter som den nyliberala lagstiftningen tillät, och som utgick från tanken att marknader var effektiva medan tillsynsmyndigheter inte var det. Som Panitch och Leys poängterar, har New Labour mycket att svara för när det gäller effekterna av kraschen i Storbritannien.³⁵ Deras ”varsamma” förhållningssätt till regleringar

30 *Ibid*, s 133.

31 *Ibid*, s 135.

32 Colin Crouch, “Privatised Keynesianism: An Unacknowledged Policy Regime”, *British Journal of Politics and International Relations* 11, nr 3 (2009); Johanna Montgomerie och Mirjam Budenbender, “Round the Houses: Homeownership and Failures of Asset-Based Welfare in the United Kingdom”, *New Political Economy* 20, nr 3 (2015).

33 Panitch och Leys, *Searching for Socialism*, s 135.

34 *Ibid*, s 136.

35 Panitch och Leys, *Searching for Socialism*, s 153.

har varit delaktiga i att flera brittiska storbanker, inklusive RBS (Royal Bank of Scotland), kollapsade.³⁶ I själva verket härrörde mycket av Wall Streets påtryckningar för avreglering från en önskan att konkurrera med City, där, som Panitch och Leys påpekar, mycket aktiviteter ägde rum ”som var olagliga i New York”.³⁷

Krisen krossade många av de illusioner som New Labours framgångar hade grundat sig på, och undergrävde slutligen deras ideologiska grundvalar, inklusive att globaliseringen var oundviklig och att centralbankens oberoende var så viktigt. Men det hindrade inte Labourpartiet från att under de efterföljande åren hänga kvar vid resterna av New Labours ideologi. I en värld som kännetecknades av kris, där trender som tidigare hade ansetts vara oundvikliga nu lovprisades, hängde i själva verket partiet fast ännu hårdare vid tanken att den politik som det förespråkade avgjordes av objektiva yttre förhållanden snarare än en viss klass’ intressen.

Panitch och Leys poängterar att Labours nästa ledare, Ed Miliband – en politiker från partiets ”mjuka vänster” – lovade att ”behålla alla nedskärningar” som de konservativa hade genomfört, och att partiets främsta prioritet måste vara att ”visa att det går att lita på Labour när det gäller landets finanser”.³⁸ Labours fortlöpande åtagande om åtstramningar (efter ett inledande stimulansprogram som genomfördes av premiärminister Gordon Brown 2008) gav ett tydligt bevis på hur djupt New Labours ideologi har slagit rot i partiet: till och med påstådda vänsteranhängare som Miliband tvingades anta en sorts ”lätta åtstramningar” för att visa partiets ekonomiska trovärdighet i en värld där en balanserad budget och en liten stat ansågs avgörande för att dra till sig internationella investeringar.

Vid den tiden krävde Labourpartiets vänster en politisk inriktning som till slut skulle bli ett stridsrop för vänstern i sin helhet: en grön New Deal för att skapa jobb, öka tillväxten och minska användningen av fossila bränslen i den ekonomiska verksamheten.³⁹ Tidigare skuggkansler John McDonnell var – tillsammans med framstående keynesianska ekonomer – bland de första att kräva en grön New Deal som svar på finanskrisen. Men vid den tidpunkten avvisades denna politik som orealistisk (trots att den brittiska staten nyss hade genomdrivit ett avsevärt ”brunt” stimulansprogram som investerarna knappt lyfte på ögonbrynen för). David Camerons konservativa parti kanske försökte bli av med bilden av att vara det ”otrevliga partiet”, men de vidhöll thatcherismens bondförnuftiga ståndpunkt att premiärministerns roll liknade en god hemmafrus roll: att se till att ekonomin var i ordning. I en värld där nyliberala fraser som globalisering, en oberoende centralbank och finansiell avreglering låg i trasor, blev åtstramningar den nya verklighet som skulle begränsa beslutsfattarna under årtal framåt.

Till en början blev försöket att införliva åtstramningsideologin en framgång. Tillsammans med den dramatiska ökningen av statsskulden efter räddningsaktionerna för bankerna och den djupaste ekonomiska krisen på årtionden, gav krisen i Grekland trovärdighet åt tanken att ansvarsfulla stater måste försöka betala sina skulder för att inte förlora de internationella investerarnas förtroende. Även om demonstranter, i strid mot ett eftergivligt Labourparti, verkligen kom ut på gatorna som

36 Jill Treanor och Simon Bowers, “Labour’s lax regulation of the City contributed to RBS collapse — watchdog”, *Guardian*, 12 december 2011.

37 Panitch och Leys, *Searching for Socialism*, s 154.

38 *Ibid*, s 181.

39 Andrew Simms, Ann Pettifor, Caroline Lucas, Charles Secrett, Colin Hines, Jeremy Legget, Larry Elliott, Richard Murphy och Tony Juniper, *A Green New Deal*, London: New Economics Foundation, 2008.

svar på många politiska förändringar efter krisen, hade de konservativa inte några stora problem att klara av sin första omgång nedskärningar. I slutändan visade sig liberaldemokraternas deltagande i de konservativas åstrammingsregim vara användbar för partiet, eftersom den underordnade partnern i koalitionen bestraffades mycket hårdare av väljarna för den andra omgången nedskärningar än de konservativa.

Även om Labourpartiet förblev fast beslutsamt att stöda Torys åstramningar, så återupplivade åtgärderna efter finanskrisen många element i den brittiska vänstern. Som Panitch och Leys påpekar gjorde fackföreningarna hårt motstånd mot Milibands accepterande av åstramningar, och Unite the Unions generalsekreterare Len McCluskey varnade honom för att inte ”dras in i aktiemarknadens ortodoxa trask”.⁴⁰ Samhällsrörelser mot åstramningar som UK Uncut och Disabled People Against Cuts dök upp över hela landet, och Corbyn och McDonnell var ”starkt engagerade” i båda.⁴¹ De stödde också studentprotesterna som ägde rum 2010 när regeringen tillkännagav en tredubbling av universitetens terminsavgifter. Samtidigt som Ed Miliband införde systemet med ”en medlem, en röst” vid valen av ledare till Labourpartiet – strax innan han förlorade de allmänna valen 2015 – hade till sist rörelsen mot åstramningarna blivit mäktig nog för att förenas till en kampanj som skulle föra Jeremy Corbyn till partiets topp.

Panitch och Leys hävdar att den viktigaste faktor som berövade Labour segern 2015 var ”det låga valdeltagandet bland de som i opinionsundersökningar före valet hade sagt att de lutade mer åt Labour än något annat parti”.⁴² De poängterar att detta utgjorde en fortsättning på ”ett oföränderligt mönster under alla val sedan New Labours första seger 1997”, vilket Geoffrey Evans och James Tilley visar i *Den nya klasspolitiken: det politiska uteslutandet av den brittiska arbetarklassen*.⁴³ Medan det före 1997 knappt fanns något urskiljbart samband mellan klass och benägenheten att rösta, så lät 2015 mer än 50% av personer med låg utbildning och arbetarklassjobb helt enkelt bli att rösta. När de frågades om sitt röstbeteende svarade många att det inte var någon idé eftersom alla partier var samma.⁴⁴ Dessa uppfattningar är en återspeglning av de åsikter som Alan Greenspan uttryckte i sin berömda anmärkning att det inte gjorde någon skillnad vem som vann nästa val, ty ”tack vare globaliseringen har de politiska besluten i USA till stor del ersatts av de globala marknadskrafterna”.⁴⁵

Vid den här tidpunkten var det uppenbart att Labours väg till makten hängde på att locka tillbaka dessa väljare till väljarkåren. För att göra det måste man övertyga dem om att en Labourregering faktiskt skulle kunna förändra saker och ting. Under de följande fem åren riktade kampen mellan Labourhögern och Corbyns ledarskap till stor del in sig på denna fråga: vem som skulle definiera villkoren för vad som var möjligt. Det Corbyn och andra insåg var, som Panitch och Leys uttrycker det, att ”krisen 2008 ... visade att den ekonomiska modell som New Labour vilade på var ohållbar.”⁴⁶ Men till skillnad från Ed Miliband insåg Corbyn också att ”en återgång till socialdemokrati .. återigen skulle sluta med nederlag.”⁴⁷ Istället ”måste målet vara en radikal omstrukturering av

40 Panitch och Leys, *Searching for Socialism*, s 181.

41 *Ibid.* s 184.

42 *Ibid.* s 195.

43 Geoffrey Evans och James Tilley, *The New Politics of Class: The Political Exclusion of the British Working Class*, London: Oxford University Press, 2017.

44 *Ibid.*

45 Adam Tooze, *Crashed: How a Decade of Financial Crises Changed the World*, London: Allen Lane, 2018.

46 Panitch och Leys, *Searching for Socialism*, s 175.

47 *Ibid.* s 201.

samhället, ekonomin och staten.”⁴⁸ Med andra ord måste Corbyn vända ut och in på Labourhögerns taktik genom att övertyga Labourpartiet och landet om att det inte fanns något annat alternativ än en radikal omvandling av kapitalismen. Med Labourpartiet kanske ”djupare förenat än någonsin med den kapitalistiska ekonomin och staten” skulle detta visa sig vara en ofantlig utmaning.⁴⁹

För en väljarkår som i decennier hade fått sig presenterat olika versioner av samma nyliberala ortodoxi verkade de politiska förslag som ledarskapet utvecklade i detta svåra sammanhang vara revolutionära, trots att de med internationella mått mätt knappast var särskilt radikala. Genom att utlova ordentlig finansiering och skötsel av offentliga tjänster, investeringar i infrastruktur och forskning och utveckling, skatteökningar för rika och åternationalisering av många tidigare offentliga företag, utvidgade Labourpartiets manifest 2017 på ett dramatiskt sätt medborgarnas uppfattning av vad man kunde tänka sig att kräva av staten. Huvuddelen av denna politik var mycket populär 2017, precis som den hade varit under de föregående fyra decennierna, men utan en rörelse som var villiga att förespråka den, och med en Labourhöger som sa att den var omöjlig att genomföra, verkade det nästan omöjligt att den någonsin skulle tillämpas.

Utöver att popularisera många av de program som ingick i 2017 års manifest, använde och stärkte Labourpartiets politik ett framväxande ekosystem av progressivt tänkande som hade blomstrat sedan finanskrisen. Panitch och Leys poängterar att:

Experter på många olika områden hade många kreativa tankar om en progressiv politik som en Labourregering kunde använda, inklusive en makroekonomisk politik, bankväsende, skatter, pensioner, skuld, högre utbildning och sätt att åter ställa allmänhetens intresse i centrum för finansieringen och administrationen av den offentliga infrastrukturen.⁵⁰

Den intellektuella energin fanns under denna period utan tvekan hos vänstern, och den kunde inte annat än sippra ner i det kollektiva medvetandet. 2019 hade till och med *Financial Times* bestämt sig för att det var dags att trycka på återställningsknappen på en kapitalism som hade blivit alltmer utvinnande och ohållbar. Inget av detta var förstås tecken på en omedelbar övergång till socialismen, men bara att man kunde tänka sig att en annan värld var möjlig stärkte otvivelaktigt den socialistiska saken.

Men till sist blev det högern, inte vänstern, som visade sig kunna dra fördel av denna folkliga motreaktion mot åtstramningar och nyliberalism. Vänstern hade försökt lägga ansvaret för den ökande arbetslösheten, fattigdomen och sociala oron på ett kapitalistiskt system som ständigt var utsatt för kriser och en elit som saknade verklighetsförankring och försökte lägga kostnaderna för dessa kriser på arbetande människor. Även om många tyckte detta resonemang var övertygande, så var de föregående decenniernas ständiga refräng – ”det finns inget alternativ” – så djupt förankrat att väljarna helt enkelt inte kunde tänka sig någon annan valmöjlighet. Istället kunde högern utnyttja kapitalismens förfallande legitimitet för att hävda att den enda lösningen på det ekonomiska tumultet var att kasta ut invandrarna, som de påstod berövade det brittiska folket tillgång till jobb, välfärd och offentlig service. Det nationalistiskt auktoritära budskapet i Brexits kampanj för att lämna EU lyckades övertyga ett stort antal röstkolkare att återvända till väljarkåren för att omintetgöra ett etablissemang som de föraktade – och det var dessa väljare som gav lämnakampanjen segern.

---

48 *Ibid.*

49 *Ibid.*

50 *Ibid*, s 211.

Labourhögerns strategi var att svara med ännu ett försök att begränsa villkoren för vad som är möjligt. De hävdade att det helt enkelt inte skulle vara möjligt för Storbritannien att lämna EU – att de internationella juridiska och politiska institutioner som var grunden för blocket inte hade utformats för att låta ett land lämna. Globaliseringen – där Europas integration var en avgörande grundbult – gick inte att kasta om, och de som trodde något annat var antingen idioter eller främlingsfientliga. Inte förvånande misslyckades dessa försök att blockera alternativen till vad som gick att tänka sig, i kölvattnet till en finanskris som nästan hade fått den nyliberala världen att fullständigt kollapsa. Istället underblåste Labourhögerns budskap bara ”känslan hos de som hade röstat för att lämna att deras röst inte respekterades”.⁵¹

De sprickor som uppstod i Labourpartiet om Brexit var otvivelaktigt avgörande för förlusten 2019. Högern lyckades med framgång utnyttja Brexit som en kil för att splittra den bas som låg till grund för corbynismen, och det kulminerade i partiets stöd till en andra folkomröstning om medlemskap i EU i sitt manifest. Som Panitch och Leys skriver:

Oavsett vilka andra faktorer som bidrog till Labours nederlag, var [Boris] Johnsons anammande av så mycket av det som [Nigel] Farage stod för, tillsammans med hur Corbyns ställning undergrävdes av de envisa motsättningarna om Brexit i Labourpartiet, onekligen avgörande.⁵²

Nederlaget var förkrossande, och innebar till sist slutet för corbynismen i Labourpartiet. Det tog inte lång tid innan sir Keir Starmer – en av huvudarkitekterna bakom Labours katastrofala andra folkomröstningspolitik – hade blivit partiledare. Men även om valet 2019 kan verka tala för att den organiska kris som gav upphov till detta politiska ögonblick har lösts till högerns fördel, så finns det många skäl att vara optimistisk om att Corbyns alternativa ekonomiska strategi kommer att lyckas bättre än Bennis.

Pandemin och det möjliga

Ett tecken på corbynismens bestående inverkan är den lätthet med vilken den konservativa regeringen har sagt att den överväger många av Labourvänsterns förslag som svar på pandemin, en pandemi som har fördjupat den globala kapitalismens motsättningar som vänstern har pekat på under de senaste fem åren. Ökade utgifter på offentlig service (i synnerhet sjukvård och social omsorg), höjda skatter på de högsta personliga och företagsinkomsterna och billig tillgång på finansiering för småföretag – som nu är en aktuell eller möjlig framtida regeringspolitik under Torys ledarskap – var alla centrala delar i Labours manifest 2019. Regeringen hoppas förstås inte få till stånd en grundläggande omvandling av rikedom och makt till arbetande människors fördel. Den svarar helt enkelt på kapitalets behov under en kris. Men att den konservativa premiärministern Boris Johnson så summariskt kan bryta mot sitt partis löften sedan ett decennium att skära ner på utgifterna för socialförsäkringar, offentlig service och infrastruktur och samtidigt hålla nere skatterna, har utan tvivel underlättats av det faktum att åstramningspolitikernas stridsrop ”det finns inget alternativ” så dramatiskt har undergrävts.⁵³

Men det kommer inte att vara utan kostnad för de konservativa att närma sig Labour på dessa områden inom den ekonomiska politiken. Dagens konservativa strategier kommer att fundera

51 *Ibid*, s 236.

52 *Ibid*, s 248.

53 *Ibid*.

mycket på Kaleckis insikter om konsekvenserna av full sysselsättning: frågor om maktbalansen mellan arbetsgivare och anställda, liksom nervositet över att arbetarna börjar ”vänja sig” vid tjänstledighetsscheman, ligger utan tvekan bakom regeringens åläggande att folk ska återvända till jobbet. Men med tanke på arbetarklassens svaga historiska ställning är tillämpbarheten av Michal Kaleckis insikter på det moderna Storbritannien utan tvivel begränsad. Under den tidsperiod som *Searching for Socialism* analyserar, passerades både höjd- och bottenpunkter för arbetarklassens makt i Storbritannien – och den nådde troligen sin lägsta punkt under perioden omedelbart efter finanskrisen.

Den omedelbara fråga som de ökade statliga ingripandena i ekonomin orsakar är att de fullständigt undergräver argumentet att ”det finns inget alternativ”, och utvidgar folks uppfattning av vad de kan kräva av staten, och i slutändan hjälper dem att tänka sig nya sätt att organisera samhället. Den ekonomiska politikens utökade alternativ genom att betala arbetare för att stanna hemma, överlämna miljarder till företagen och skapa miljarder för att hålla finanssystemet flytande – efter att ha lagt 21% av budgeten på räddningsaktioner för bankerna – kommer att ställa den härskande klassen inför ett antal ganska svåra frågor.⁵⁴ Om staten kan träda in för att rädda bankerna eller öka investeringarna för att öka företagets vinster, varför kan den då inte skapa jobb, höja löner eller beskatta multinationella företag?

Med andra ord kan de ingripanden som regeringen för närvarande genomför i kapitalets intressen komma att försvaga den nyliberala dominansen genom att politisera ekonomins skötsel. Under åtminstone de senaste 40 åren har åtskiljandet av det ekonomiska och det politiska, tillsammans med en smygande teknokratisering av de liberala institutionerna, fungerat som den nyliberala ideologins grundval. Det har både fungerat för att rättfärdiga orimliga ekonomiska resultat genom att normalisera dem, och för att förklara möjliga alternativ till status quo för orättfärdiga genom att hävda att de skulle utgöra en ”politisering” av de ”naturliga” ekonomiska resultat som marknaden ger.⁵⁵ Det finns goda skäl till att utvecklingsländer också har en benägenhet att vara ytterst auktoritära – politiseringen av den ekonomiska förvaltningen undergräver på ett ödesdigert sätt de strategier som de borgerliga demokratierna har för att rättfärdiga kapitalismen.

Om något skulle politiseringen av ekonomins förvaltning utgöra ett mycket större hot mot kapitalets intressen idag än på Kaleckis tid, med tanke på den förstnämndas makalösa beroende av statsmakten. Investerarnas avkastning skulle inte ha varit alls så hög som den är idag, om inte centralbankerna under de senaste decennierna – då profiter och produktivitet har försvagats – hade pumpat in pengar i finansmarknaden, om inte regeringarna hade använt den ekonomiska politiken för att hålla ekonomin flytande under kriser och hållit skatterna låga under återhämtningar, och om inte det internationella systemet på ett vildsint sätt hade prioriterat kreditgivarnas intressen framför gäldenärernas. När nyliberalismen nu är så djupt ideologiskt försvagad, kommer inte kapitalet fredligt att ge upp kontrollen över den inkomstbringande maskin som den kapitalistiska staten är.

Som Panitch och Leys påpekar är detta skälet till att frågan om demokrati alltid har varit central i den nya Labourvänsterns strategi. Inom ramen för en försvagad ideologisk nyliberal dominans skulle en genomgripande demokratisering av staten, ekonomin och samhället på ett djupgående sätt

54 Pepper D. Culpepper och Raphael Reinke, “Structural Power and Bank Bailouts in the United Kingdom and the United States”, *Politics & Society* 42, nr 4 (2014).

55 Ellen Meiksins Wood, “The Separation of the Economic and the Political in Capitalism,” *New Left Review* I/127 (maj/juni 1981).

förändra maktbalansen mellan kapital och arbete. Om folk till sist, efter att i årtionden ha berövats sina medborgerliga rättigheter och blivit tillsagda att systemet inte går att förändra, och vid valen ha berövats alla meningsfulla alternativ, om de till sist verkligen fick inflytande i de viktiga institutioner som påverkar deras liv, så skulle det stärka dem och återuppliva deras känsla för styrkan i gemensamma aktioner. Vilka resultat denna fördjupade demokrati skulle leda till skulle sannolikt vara oförutsägbara – både för högern och vänstern – men det är den enda strategi vänstern kan genomföra när den ställs inför så mäktiga kapitalistiska stater som de som för närvarande existerar i de imperialistiska kärnländerna.

Som läget är, genomlever vi en situation där det verkar alltmer troligt att en hel rad olika krav kanske kommer att ställas på staten, men där det blir allt svårare för dessa krav att förverkligas. Den strategi som Labours nya vänster har drivit hittills – det vill säga demokratisera partiet för att demokratisera staten för att demokratisera ekonomin – verkar omöjlig med ett Labourparti som leds av Starmer, som verkar ha beslutat sig för att det bästa sättet att vinna nästa val är att helt enkelt inte säga någonting, i förhoppningen att den nuvarande regeringen kommer att klara sig så dåligt att väljarna kommer att vända sig mot den. Ändå poängterar Panitch och Leys på sista sidan i *Searching for Socialism* att ”det verkar osannolikt att den nya generationen aktivister på kort sikt kommer att se någon annan väg framåt än att fortsätta kämpa inuti Labourpartiet för att förändra det i grunden.”⁵⁶

När jag intervjuade Panitch till min redigerade samling *Socialismens framtid: pandemin och perioden efter Corbyn*, strax innan *Searching for Socialism* publicerades, sa han till mig att han var ”mer optimistisk” än han hade varit ”på mycket länge”, även inom ramen för en pandemi som utgör en av de viktigaste utmaningar som många av våra samhällen någonsin har stått inför. Skälet till hans optimism är följande:

Jag skulle vilja att vi ska se tillbaka på detta ögonblick som den punkt där vi såg hur det uppstod en politiserad generation ... När Labour valdes efter Andra världskriget 1945 blev det uppenbart, att de som 1931 sa ”det går inte att göra” hade fel. Jag tror att det under de kommande åren kommer att bli möjligt att föra samma resonemang om den politik som Corbyn och John McDonnell förespråkade före denna kris.⁵⁷

Panitch poängterade att det senaste decenniets politiska och ekonomiska förändringar ”inte blir så lätta att få ogjorda”. Finanskrisen har haft en enorm inverkan på Labourpartiet, och idag har nya medlemmar möjlighet att bli mer aktivt indragna för att pressa på för en politik som både är populär bland väljarna och ger verkliga alternativ till status quo. Nu verkar den nya vänsterns motsvarighet till Tony Benns alternativa ekonomiska strategi samlas kring tanken på en grön New Deal – en rad åtgärder för att skapa jobb, minska ojämlikheten och fasa ut fossila bränslen i ekonomin, med mer radikala versioner som innehåller åtgärder kring beskattning, finansreformer och socialisering av ägandet. Om, som Arundhati Roy hävdar, pandemin är en ”portal”, då kan en sådan strategi – som blandar element av keynesianism med mer radikala visioner om en ny, grön framtid – betraktas som en bro mellan denna värld och nästa.⁵⁸ Medan corbynismen verkar har återupplivat vänstern intellektuellt och organisatoriskt, så har den lämnat liberalerna utan roder och förvirrade, oförmögna att

⁵⁶ Panitch och Leys, *Searching for Socialism*, s 255.

⁵⁷ Leo Panitch, ”Beyond Parliamentary Socialism?”, i *Futures of Socialism: The Pandemic and the Post-Corbyn Era*, red Grace Blakeley, London: Verso, 2020.

⁵⁸ Arundhati Roy, ”Arundhati Roy: ‘The Pandemic Is a Portal’”, *Financial Times*, 3 april 2020.

lita till sin vanliga strategi att fördöma populära socialistiska idéer som helt enkelt omöjliga. Efter finanskrisen, Brexit, Jeremy Corbyns uppgång och fall och coronaviruspandemin vore det absurt för en politiker att om fem år möta väljarkåren med budskapet att status quo är fast och oföränderligt, och att vi måste anpassa våra förväntningar efter det. Keir Starmer kanske inte inser det, men de radikala kriser vi står inför måste konfronteras med en fantasins radikalism – med en beslutsamhet att ge väljarna en annan vision av världen och hur den skulle kunna byggas. Om Starmer plockar upp ett exemplar av *Searching for Socialism* kanske han kommer att upptäcka att han har mycket mer att lära om detta ämne från Labourvänsterns historiska strider än från högerens.

(Denna artikel tillägnas minnet av David Graeber, som tillbringade sitt liv med att utmana oss att tänka oss en annan värld och kämpa för att förverkliga den. Hans ord uttryckte resonemanget i denna artikel på ett mycket mer värtaligt sätt än jag någonsin kan: ”Världens slutliga, dolda sanning är något vi gör, och precis lika enkelt kunde göra på ett annat sätt.”)